

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU
YA BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA KWA
KIPINDI CHA FEBRUARI, 2022 - JANUARI, 2023**

---

*[Inatolewa chini ya Kanuni ya 136 (15) ya Kanuni za Kudumu za
Bunge, Toleo la Juni, 2020]*

FEBRUARI, 2023

YALIYOMO

YALIYOMO	i
SEHEMU YA KWANZA	1
MAELEZO YA JUMLA.....	1
1.0 UTANGULIZI	1
1.1 Majukumu ya Kamati.....	4
1.2 Njia na Mbinu zilizotumika kutekeleza Majukumu ya Kamati;	6
1.3 Shughuli zilizotekelezwa	7
1.3.1 Mafunzo na Semina mbalimbali.....	7
1.3.2 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji za Wizara ..	9
1.3.3 Kutembelea na Kukagua Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo	9
1.3.4 Kutembelea na Kukagua Utekelezaji wa Shughuli Mbalimbali za Wizara	10
1.3.5 Kupokea na kujadili Taarifa za Wizara kuhusu Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi;	11
1.3.6 Kushughulikia Hoja ya kuridhia Mkataba	11
1.3.7 Kushughulikia Taarifa za Wawakilishi katika Vyama mbalimbali vya Kibunge na Mabunge ya Kikanda...	12
1.3.8 Kufuatilia Mwenendo na Hali ya Mtangamano wa Jumumuiya ya Afrika Mashariki	13
1.3.9 Kupokea Taarifa za Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge.....	13

SEHEMU YA PILI	15
UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI	15
WA MAJUKUMU YA KAMATI	15
2.0 MAELEZO YA JUMLA.....	15
2.1 Matokeo ya Uchambuzi wa Kamati.....	15
2.2 Hali ya Ulinzi na Usalama wa Nchi	16
2.2.1 Mikakati ya Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi kwa Vitendo	16
2.2.2 Mpango wa Uendelezaji wa Majengo na Viwanja vya Balozi za Tanzania	18
2.2.3 Hali ya Ushirikiano wa kikanda na Mtangamano wa Afrika Mashariki	21
2.2.4 Kushughulikia Taarifa za Wawakilishi katika Vyama Mbalimbali vya Kibunge na Mabunge ya Kikanda ...	22
2.3 Mtiririko Usioridhisha wa Fedha za Miradi ya Maendeleo	23
2.3.1 Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki (Fungu 34).....	24
2.3.2 Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi.....	25
2.3.3 Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	27
2.4 Upatikanaji wa Vitambulisho vya Taifa	28
2.5 Hali ya Ulinzi na Usalama wa Raia na Mali zao	29
2.6 Ajali za barabarani	30
2.7 Msongamano wa Wafungwa katika Magereza	32
2.8 Hali ya Wahamiaji Haramu Nchini	33
2.9 Utendaji kazi wa Jeshi la Zimamoto na Ukoaji	34

2.10 Utendaji kazi wa Jeshi la Magereza	36
2.11 Utendaji kazi wa Jeshi la Uhamiaji	37
2.12 Kukosekana kwa Alama za Mipaka ya Nchi (<i>Beacons</i>);...	38
2.13 Ubovu wa Barabara za Usalama Mipakani	38
2.14 Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge yaliyotolewa katika Mkutano wa Sita wa Bunge;	39
SEHEMU YA TATU.....	40
3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO	40
3.1 Maoni.....	40
3.1.1 Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki.....	40
3.1.2 Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	42
3.1.3 Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi	42
3.2 Mapendekezo.....	45
3.2.1 Mikakati ya utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi kwa vitendo	45
3.2.2 Mpango wa Uendelezaji wa Viwanja vya Balozi za Tanzania	48
3.2.3 Ukosefu wa Alama za Mipaka na Ubovu wa Barabara za Usalama Mipakani.....	48
3.2.4 Usalama wa Raia na Mali zao	50
3.2.5 Ajali za Barabarani.....	53
3.2.6 Suala la wahamiaji haramu	55
3.2.7 Mapendekezo ya Jumla.....	55

SEHEMU YA NNE	57
4.0 HITIMISHO.....	57
4.1 Shukrani	57
4.2 Hoja.....	58

TAARIFA YA MWAKA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA KWA KIPINDI CHA

FEBRUARI, 2022- JANUARI, 2023

---

*[Inatolewa Chini ya Kanuni ya 136 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020]*

SEHEMU YA KWANZA

MAELEZO YA JUMLA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, awali ya yote kwa niaba ya Kamati ya Kudumu Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu wa Majeshi ya Ulinzi na Usalama, Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kuendelea kuvisimamia na kuviimarisha vyombo vyote vya ulinzi na usalama.

Aidha, kwa namna ya pekee nampongeza Mhe. Rais kwa kuimarisha hali ya mahusiano ya kimataifa kwa kutembelea nchi mbalimbali kwa lengo la kukuza uhusiano na Diplomasia ya Uchumi; pamoja na kuunda Tume ya kuangalia jinsi ya kuboresha Taasisi za Haki Jinai.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, kwa mujibu wa Kanuni ya 136 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020; naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako tukufu Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama kwa kipindi cha kuanzia Februari, 2022 hadi Januari, 2023.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii ya Mwaka ni ya pili katika kipindi cha kwanza cha uhai wa Kamati katika Bunge la Kumi na Mbili. Kwa muktadha huu, naomba niwashukuru Wajumbe ambao kwa kipindi chote tangu kuundwa kwake, wametumia taaluma, uzoefu na sifa nyingine muhimu katika kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi. Wajumbe hao ni: -

1.	Mhe. Vita Rashid Kawawa, Mb	-	Mwenyekiti
2.	Mhe. Vincent Paul Mbogo, Mb	-	M/ Mwenyekiti
3.	Mhe. Daniel Tlemai Awack, Mb	-	Mjumbe
4.	Mhe. Bonnah Ladislaus Kamoli, Mb	-	Mjumbe
5.	Mhe. Abeid Ighondo Ramadhani, Mb	-	Mjumbe
6.	Mhe. Janeth Mauris Masaburi, Mb	-	Mjumbe
7.	Mhe. Cosato David Chumi, Mb	-	Mjumbe
8.	Mhe. Stela Alex Ikupa, Mb	-	Mjumbe
9.	Mhe. Zahor Mohammed Haji, Mb	-	Mjumbe
10.	Mhe. Joseph Michael Mkundi, Mb	-	Mjumbe
11.	Mhe. Alexander Pastory Mnyeti, Mb	-	Mjumbe
12.	Mhe. Felister Deogratius Njau, Mb	-	Mjumbe

13. Mhe. Fakharia Shomar Khamis, Mb - Mjumbe
14. Mhe. Muharami Shabani Mkenge, Mb- Mjumbe
15. Mhe. Mwinyikondo Rajab Mustafa, Mb- Mjumbe
16. Mhe. Ali Juma Mohamed, Mb - Mjumbe
17. Mhe. Abdi Hija Mkasha, Mb - Mjumbe
18. Mhe. Bupe Nelson Mwakang'ata, Mb- Mjumbe
19. Mhe. Selemani Jumanne Zedi, Mb - Mjumbe
20. Mhe. Grace Victor Tendega, Mb - Mjumbe; na
21. Mhe. Ally Mohamed Kassinge, Mb - Mjumbe

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii inaelezea shughuli zilizotekelezwa na Kamati kwa kipindi cha kuanzia Februari, 2022 hadi Januari, 2023. Aidha, masuala yanayoainishwa kwenye Taarifa hii ni yale tu ambayo Kamati inaona kuwa utekelezaji wake unahitaji juhudi zaidi kutoka Serikalini.

Mheshimiwa Spika, Taarifa inayowasilishwa imegawanyika katika Sehemu Kuu Nne zifuatazo: -

- i) Sehemu ya Kwanza inatoa maelezo ya jumla kuhusu Majukumu ya Kamati na shughuli zilizotekelezwa;
- ii) Sehemu ya Pili inahusu uchambuzi na matokeo ya utekelezaji wa majukumu ya Kamati;
- iii) Sehemu ya Tatu inabainisha maoni na mapendekezo ya Kamati; na
- iv) Sehemu ya Nne ni Hitimisho.

1.1 Majukumu ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kwa kutambua kuwa lengo kuu la Serikali ni ustawi wa wananchi; na kwamba Serikali inawajibika kwa Wananchi kwa mujibu wa Ibara ya 8 (1) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Kamati hii inatekeleza majukumu yake kwa niaba ya Bunge ambalo, kwa niaba ya Wananchi, ndio linaisimamia na kuishauri Serikali katika utekelezaji wa majukumu yake kama Ibara ya 63 (2) (3) inavyoeleza.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 6(3) ikisomwa pamoja na Kanuni ya 7(1) (2) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ni moja kati ya Kamati Tisa (9) za Kudumu za Bunge za Kisekta. Kamati hii inasimamia Wizara Tatu (3) kama ifuatavyo:-

- i) Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki;
- ii) Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi; na
- iii) Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa.

Mheshimiwa Spika, Majukumu ya Kamati hii ni: -

- i) Kushughulikia Bajeti za Wizara inazosisimamia;
- ii) Kushughulikia Miswada na Mikataba ya Kimataifa inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara inazosisimamia;
- iii) Kushughulikia Taarifa za Utendaji za kila mwaka za Wizara hizo; na
- iv) Kufuatilia utekelezaji wa majukumu ya Wizara hizo.

Mheshimiwa Spika, pamoja na majukumu ya kusimamia Wizara zilizoainishwa hapo juu, Kamati hii ina majukumu matano (5) ya nyongeza yaliyoainishwa kwenye Kanuni ya 7(2) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Majukumu hayo ni: -

- i) Kuimarisha ushirikiano kati ya Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mabunge ya nchi nyingine;
- ii) Kufuatilia mwenendo na hali ya Mtangamano wa Afrika Mashariki na Jumuiya ya Maendeleo ya nchi za Kusini mwa Afrika;
- iii) Kushughulikia taarifa za Wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki, SADC na Bunge la Afrika;
- iv) Kushughulikia taarifa zote za wawakilishi katika Vyama mbalimbali vya Kibunge ambapo Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni Mwananchama; na

v) Kushughulikia Taarifa za hali ya Ulinzi na Usalama wa Mipaka ya Nchi na Usalama wa Raia na Mali zao.

1.2 Njia na Mbinu zilizotumika kutekeleza Majukumu ya Kamati;

Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi, Kamati ilitumia njia na mbinu mbalimbali zilizoendana na matakwa ya Kanuni ya 136 (3) na (5) kuhusu kukutana na kuzingatia bajeti ya Kamati iliyoidhinishwa kwa Mwaka 2021/2022 na 2022/2023. Njia zilizotumika ni:-

- i) Vikao na Wizara kwa ajili ya kupokea na kujadili taarifa za utekelezaji za Wizara hizo pamoja na Taasisi zake;
- ii) Vikao na Wajumbe wa Mabunge ya Kikanda pamoja na Wawakilishi katika Vyama vya Kibunge kwa lengo la kupokea na kujadili taarifa za utekelezaji wa majukumu yao;
- iii) Ziara za kukagua utekelezaji wa masuala mbalimbali hususan Miradi ya Maendeleo iliyo chini ya Wizara zinazosimamiwa na Kamati kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020;

- iv) Kuwasilisha kwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti hoja mahsusi zilizotokana na Bajeti za Wizara zinazosimamiwa na Kamati hii kwa Mwaka wa Fedha wa 2022/2023;
- v) Kutoa taarifa maalumu ya ushauri kwa Serikali juu ya masuala ya utekelezaji ambayo yanahitaji kurekebishwa kwa mujibu wa Kanuni ya 135 (17); na
- vi) Kupata mafunzo mbalimbali kwa lengo la kujifunza na kubadilishana uzoefu na Serikali na Taasisi zake.

1.3 Shughuli zilizotekelezwa

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Februari, 2022 – hadi Januari, 2023 Kamati ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama imetekeleza shughuli zifuatazo:-

1.3.1 Mafunzo na Semina mbalimbali

Mheshimiwa Spika, mafunzo yalitolewa katika kipindi kinachotolewa Taarifa ili kupata ufahamu, kujenga uelewa, kupata uzoefu na mbinu zinazohusu utekelezaji wa majukumu ya Kamati na sekta zinazosimamiwa na Kamati hii. Mafunzo na Semina zilizotolewa yalihusu:-

- i) Chanzo cha migogoro katika Jamii pamoja na umuhimu wa kutatua migogoro hiyo;

- ii) Mchakato na masuala muhimu ya kuzingatia katika utungaji wa Sera ya Ulinzi;
- iii) Maudhui ya Sheria ya Parole na utaratibu wake katika kupunguza msongamano wa Wafungwa Magerezani;
- iv) Utaratibu wa kushughulikia Bajeti ya Sekta ya ulinzi; uzoefu wa Mabunge mengine namna yanavyoshughulikia bajeti ya Sekta ya Ulinzi;
- v) Mbinu na Stadi za uchambuzi wa Sheria za Kimataifa, Itifaki na Mikataba ya Kimataifa;
- vi) Udhibiti wa ajali za barabarani na utaratibu wa fidia baada ya ajali; na
- vii) Utekelezaji wa mkataba wa *African Free Trade Continental Area* pamoja na namna Tanzania inavyoweza kunufaika nao.

Mheshimiwa Spika, naomba nikiri kuwa mafunzo na semina hizo kwa kiasi kikubwa yamewajengea uwezo wajumbe wa Kamati katika kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi hususan katika masuala yanayohusu bajeti katika sekta ya ulinzi, utungaji wa sera, utatuzi wa migogoro, ulinzi wa amani, Uchambuzi wa Mikataba ya Kimataifa na itifaki na Maudhui ya Sheria ya Parole na utaratibu wake pamoja na ulinzi wa amani.

1.3.2 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji za Wizara

Mheshimiwa Spika, kupokea na kujadili taarifa za utekelezaji wa Wizara ni miongoni mwa majukumu ya msingi ya Kamati kwa mujibu wa Kifungu cha 7 (1)(d) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Kwa masharti hayo, Kamati ilipokea na kujadili taarifa za utekelezaji wa majukumu ya Wizara inazosisimamia pamoja na Taasisi zake. Lengo la kupokea na kujadili taarifa hizo ilikuwa ni kulisaidia Bunge katika utekelezaji wa jukumu lake la kuisimamia Serikali kama inavyotajwa katika Ibara ya 63 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977. Matokeo ya shughuli hizo yanafafanuliwa katika Sehemu ya Pili ya taarifa hii.

1.3.3 Kutembelea na Kukagua Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, ili kutekeleza masharti ya Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, kuhusu Kamati za Kisekta kutembelea na kukagua utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha unaoishia, Kamati hii ilikagua Miradi ya Maendeleo iliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi na Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa

ambayo ilitengewa fedha kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022. Matokeo ya shughuli hii yaliwasilishwa Bungeni wakati wa Mkutano wa Bajeti wa Mwezi Aprili hadi Juni, 2022.

1.3.4 Kutembelea na Kukagua Utekelezaji wa Shughuli Mbalimbali za Wizara

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia Masharti ya Kifungu cha 7(1)(d) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, katika kipindi cha Mwezi Oktoba, 2022, Kamati ilitembelea moja ya mitandao ya Barabara kwa Nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki kutokea Dodoma - Manyara hadi Namanga Mkoani Arusha. Aidha, Kamati pia ilitembelea miradi ya ujenzi wa Ofisi za Jeshi la Zimamoto na Uokoaji Wilaya za Chamwino na Dodoma na kukagua ujenzi wa Makao Makuu ya Jeshi la Uhamiaji unaoendelea katika eneo la NCC Link Jijini Dodoma.

Mheshimiwa Spika, Maoni na ushauri kuhusu utekelezaji wa miradi iliyotembelewa yaliwasilishwa Serikalini. Hata hivyo, masuala ambayo Kamati inaona yanahitaji utekelezaji zaidi, yanafafanuliwa katika sehemu ya Pili ya Taarifa hii.

1.3.5 Kupokea na kujadili Taarifa za Wizara kuhusu Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi;

Mheshimiwa Spika, Kwa kuzingatia masharti ya Kanuni ya 117 (2) ikisomwa pamoja na Nyongeza ya Nane, Kifungu cha 7(1)(a) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ilichambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti za Wizara inazosisimamia kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hizo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Taarifa ya matokeo ya shughuli hiyo iliwasilishwa Bungeni wakati wa Mkutano wa Bajeti Mwezi Aprili na Juni 2022.¹

1.3.6 Kushughulikia Hoja ya kuridhia Mkataba

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti ya Kifungu cha 7 (1) (b) cha Nyongeza ya Nnane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, katika kipindi kinachotolewa Taarifa, Kamati ilishughulikia Azimio la Bunge la kuridhia Itifaki ya Mkataba wa Umoja wa nchi Huru za Afrika (OAU) ya Kuzuia na Kupambana na Ugaidi ya Mwaka 2004 (*Protocol to the OAU Convention on the Prevention and Combating of*

---

¹ Taarifa Rasmi za Majadiliano ya Bunge ya tarehe 05 Mei, tarehe 19 Mei na tarehe 31 Mei, 2022.

Terrorism of 2004). Kamati ilichambua kwa kina Itifaki hiyo na kuwasilisha Bungeni Maoni na Ushauri wake.²

1.3.7 Kushughulikia Taarifa za Wawakilishi katika Vyama mbalimbali vya Kibunge na Mabunge ya Kikanda

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kifungu cha 7 (2) cha Nyongeza ya 8 ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020, Kamati pia ina jukumu ya Kushughulikia taarifa za Wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki, SADC na Bunge la Afrika; pamoja na taarifa za Wawakilishi katika Vyama mbalimbali vya Kibunge ambapo Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni Mwanachama.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia masharti hayo, katika kipindi ambacho taarifa hii inatolewa, Kamati ilipokea na kujadili taarifa za wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki (EALA), Jukwaa la Kibunge la SADC (SADC PF) pamoja na vyama vya kibunge vya Umoja wa Mabunge Duniani (IPU) na Umoja wa Mabunge ya Jumuiya ya Madola (CPA). Taarifa hizo zimefanyiwa uchambuzi na matokeo yake yamebainishwa katika taarifa hii.

---

² Taarifa Rasmi ya Majadiliano Bungeni ya tarehe 19 Septemba, 2022.

1.3.8 Kufuatilia Mwenendo na Hali ya Mtangamano wa Jumumuiya ya Afrika Mashariki

Mheshimiwa Spika, kama ilivyoelezwa hapo awali, moja ya majukumu ya Kamati hii ni kushughulikia taarifa kuhusu Mwenendo wa hali ya Mtangamano wa Jumuiya ya Afrika Mashariki na Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika. Jukumu hili limeainishwa katika Kifungu cha 7 (2) (b) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge.

Mheshimiwa Spika, naomba kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa katika kipindi cha Februari 2022 hadi Januari, 2023, Kamati ilipokea na kujadili taarifa kuhusu hali ya Ushirikiano wa Kikanda na Mtangamano wa Afrika Mashariki. Maudhui ya taarifa hiyo yameiwezesha Kamati kuwa na msingi wa maoni na mapendekezo kuhusu ushirikiano na mtangamano huo.

1.3.9 Kupokea Taarifa za Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge

Mheshimiwa Spika, Mwezi Januari, 2023, Kamati ilikutana na Wizara inazosisimamia kwa lengo la kupokea taarifa mbalimbali. Miongoni mwa taarifa zilizopokelewa ilihusu utekelezaji wa Maazimio ya

Bunge yaliyotolewa katika Mkutano wa 6 uliofanyika Mwezi Februari, 2022. Lengo lilikuwa ni kupata taarifa ili kufanya tathmini kwa kiasi gani Serikali inatekeleza Maazimio ya Bunge kwa maslahi mapana ya Taifa.

Mheshimiwa Spika, Matokeo ya shughuli zilizotekelezwa na Kamati yanaonekana katika sehemu ya Pili ya taarifa iliyowasilishwa mezani.

SEHEMU YA PILI

UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI

WA MAJUKUMU YA KAMATI

2.0 MAELEZO YA JUMLA

Mheshimiwa Spika, baada ya kuainisha majukumu ya Kamati na shughuli zilizotekelezwa kwa kipindi cha Februari, 2022 hadi Januari, 2023, sasa naomba kutoa taarifa ya matokeo ya uchambuzi wa Kamati kwenye masuala mbalimbali yaliyobainika wakati Kamati ikitekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, Kama ilivyoelezwa hapo awali, masuala yanayotolewa taarifa ni yale ambayo Kamati imebaini kuwa changamoto zake zinahitaji kupewa umuhimu wa kipekee ili kuziwezesha Wizara pamoja na Taasisi zake kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na hivyo kuleta tija kwa Taifa.

2.1 Matokeo ya Uchambuzi wa Kamati

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi wa Kamati inahusu masuala ambayo Kamati imebaini wakati inapitia na kujadili taarifa zilizowasilishwa na Wizara husika. Aidha, sehemu hii pia inabainisha changamoto mbalimbali ambazo Kamati imeziona kutokana na uchambuzi iliyofanya.

2.2 Hali ya Ulinzi na Usalama wa Nchi

Mheshimiwa Spika, katika kipindi ambacho taarifa hii inatolewa, Kamati ilikutana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora, Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa pamoja na Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa ajili ya kupokea taarifa ya hali ya ulinzi na usalama. Taarifa hizo pamoja na mambo mengine, zilibainisha hali ya usalama wa nchi, hali ya ulinzi wa mipaka pamoja na matukio yanayohatarisha ulinzi na usalama wa nchi.

Mheshimiwa Spika, baada ya uchambuzi wa Kamati wa taarifa hizo pamoja na tathmini ya hali halisi, naomba nilijulishe Bunge lako tukufu kuwa, kwa ujuma hali ya ulinzi na usalama ni shwari na kwamba kuna amani, usalama na utulivu.

2.2.1 Mikakati ya Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi kwa Vitendo

Mheshimiwa Spika, Katika kipindi ambacho taarifa hii inawasilishwa, Kamati ilipokea Taarifa ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki kuhusu Mikakati ya Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi.

Uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi bado haujawa na ufanisi wa kutosha kwani unakabiliwa na changamoto kama ifuatavyo; -

- i) Kukosekana kwa ushirikiano wa kimkakati na mahususi wenye malengo maalumu baina ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki na Wizara nyingine za Sekta ya Uchumi katika utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi. Hali hiyo inapunguza tija na ufanisi katika kufikia malengo ya Diplomasia ya Uchumi;
- ii) Kutokuwepo kwa utaratibu maalumu wa kuandikisha Diaspora na hivyo nchi kukosa takwimu sahihi za Diaspora. Changamoto hii inaathiri upatikanaji takwimu halisi za mchango wa Diaspora na mipango ya badaye ya Taifa;
- iii) Diplomasia ya Uchumi haieleweki ipasavyo miongoni mwa watendaji wa Serikali husuani wa ngazi ya Mikoa na Wilaya. Hali hii husababisha wafanyabishara na wawekezeji kutohudumiwa ipasavyo na kwa ufanisi;

- iv) Ushirikishwaji usiotosheleza wa wadau mbalimbali kutoka sekta binafsi katika utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi. Hali hiyo inapunguza wigo wa manufaa ya Diplomasia ya Uchumi.
- v) Usafirishaji wa wanyama hai kama Ng'ombe, Mbuzi na Kondoo kuhesabiwa kama sehemu ya mafanikio ilihali utaratibu huo unaathiri ajira na thamani ya mauzo nje. Mathalani, hadi kufikia Oktoba, 2022 wanyama hai kama Ng'ombe, Mbuzi na Kondoo takribani 4000 walisafirishwa kwenda Bara la Asia na kuhesabiwa kuwa mafanikio. Hata hivyo, hali hii inazuia faida inayoweza kupatikana kutokana na kuongeza thamani ya bidhaa zinazotokana na wanyama hao.

2.2.2 Mpango wa Uendelezaji wa Majengo na Viwanja vya Balozi za Tanzania

Mheshimiwa Spika, kutokana na taarifa zilizochambuliwa, Kamati ilibaini kuwa Tanzania inamiliki jumla ya majengo 108 kwenye Balozi zetu katika nchi mbalimbali. Kati ya majengo hayo; majengo 52 sawa na asilimia 48 yana hali nzuri, majengo 47 sawa na asilimia 44 yanahitaji ukarabati mkubwa na majengo 9 sawa na asilimia 8

yamechakaa kwa kiwango cha kuathiri hadhi na sifa ya Tanzania iliyonayo nje ya nchi. Takwimu hizo zinaonesha kuwa asilimia 52 ya majengo yote hayapo katika hali nzuri na hayaleti taswira nzuri katika nchi yetu. Vilevile, Tanzania inamiliki viwanja 11 vilivyopo katika maeneo muhimu kwenye nchi mbali mbali ambavyo havijaendelezwa kabisa.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa, katika kutekeleza mpango wa kuendeleza viwanja vya Balozi za Tanzania nje ya nchi pamoja na ukarabati, Wizara imekamilisha zoezi la usanifu wa majengo 14. Aidha, Wizara inaendelea na utekelezaji wa miradi 5 yenye majengo 6 katika balozi 5 kwa kutangaza zabuni na kuwapata wakandarasi wa kutekeleza miradi hiyo. Miradi hiyo ni; Ujenzi wa Jengo la Ghorofa 17 la Ubalozi na Kitega Uchumi Kinshasa, Ujenzi wa majengo pacha ya Ghorofa 22 kwa ajili ya Ofisi za Balozi na Kitega Uchumi Nairobi, Ujenzi wa Jengo la Ubalozi na Makazi Muscat, Ujenzi wa Jengo la Ghorofa 8 la Ubalozi na Kitega Uchumi Moroni; Ukarabati wa jengo la zamani la ubalozi wa Tanzania Washington.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi zaidi ulibaini kuwa, kutokana na hali ya upatikanaji wa fedha za miradi ya maendeleo kutokuwa mzuri, Wizara tayari imekwishaanza mazungumzo na Taasisi za Umma na binafsi ili ziweze kushirikiana kwa ubia katika ujenzi wa majengo katika Balozi zetu. Taasisi ambazo zimeanza mazungumzo na Wizara ni NSSF, Benki ya CRDB na NMB.

Mheshimiwa Spika, hatua zilizochukuliwa na Wizara za kuanza majadiliano na Taasisi za Umma na binafsi ni utekelezaji wa maelekezo ya Kamati. Hii inatokana na ukweli kuwa fedha zinazotengwa kwa ajili ya ujenzi wa Ofisi za Balozi na Majengo ya Kitega Uchumi licha ya kwamba hazipelekwi kama zilivyoidhinishwa, pia ni kidogo na kwamba ili kumaliza ujenzi wa jengo moja itachukua zaidi ya miaka 15.

Hivyo, ujenzi wa Ofisi za Balozi kwa ushirikiano wa Taasisi binafsi na za umma utasaidia utekelezaji wa miradi hiyo kwenda kwa kasi na hivyo kupata tija inayokusudiwa.

Mheshimiwa Spika, ni matarajio ya Kamati kuwa majadiliano hayo yatafikia makubaliano yenye tija kwa pande zote mbili.

2.2.3 Hali ya Ushirikiano wa kikanda na Mtangamano wa Afrika Mashariki

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa kuhusu hali ya Ushirikiano wa Kikanda na Mtangamano wa Afrika Mashariki. Uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa kuwa hali ya ushirikiano wa kikanda na mtangamano wa Jumuiya ya Afrika Mashariki ni nzuri.

Aidha, mbali ya kwamba hali ya ushirikiano ni nzuri bado zipo changamoto mbalimbali ambazo zisiposhughulikiwa zinaweza kuathiri hali ya ushirikiano na mtangamano wa Jumuiya hii. Changamoto hizo ni pamoja na;-

- i) Kasi ndogo ya Sekta binafsi kutumia fursa za biashara na uwekezaji zitokanazo na mtangamano wa Afrika Mashariki na masoko ya kimataifa;
- ii) Uelewa mdogo wa Wananchi kuhusiana na fursa zitokanazo na Mtangamano wa Kikanda;
- iii) Baadhi ya nchi kuendelea kuweka tozo za ndani au kodi za ndani kwenye bidhaa zinazozalishwa katika Jumuiya kwa lengo la kulinda viwanda vya ndani kinyume na makubaliano yaliyopo;

- iv) Kuwepo kwa vikwazo mbalimbali visivyo vya kiushuru miongoni mwa nchi wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki. Vikwazo hivyo vinaathiri biashara baina ya nchi wanachama;
- v) Migogoro ya ndani ya kisiasa kwa baadhi ya nchi Wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki, na
- vi) Tofauti za kisiasa baina ya nchi wanachama; hali ambayo inapunguza ushirikiano katika Jumuiya.

2.2.4 Kushughulikia Taarifa za Wawakilishi katika Vyama Mbalimbali vya Kibunge na Mabunge ya Kikanda

Mheshimwa Spika, kama ilivyoielezwa awali, moja ya majukumu ya Kamati hii ni kushughulikia taarifa za Wawakilishi wa Tanzania katika Vyama mbalimbali vya Kibunge na Mabunge ya Kikanda.

Mheshimwa Spika, naomba kuliarifu Bunge lako tukufu kuwa katika kipindi cha Januari, 2022 hadi Januari, 2023, Kamati ilifanya mapitio ya taarifa za Wawakilishi wa Bunge katika Vyama vya Kibunge na Mabunge ya Kikanda kama ifuatavyo; -

- i) Taarifa za wawakilishi wa Tanzania katika Bunge la Afrika Mashariki (EALA);

- ii) Taarifa za wawakilishi wa Bunge katika Jukwaa la Kibunge la Jumuiya ya Maendeleo ya nchi za kusini mwa Afrika (SADC-PF);
- iii) Taarifa za wawakilishi wa Bunge katika Chama cha Mabunge ya Nchi za Jumuiya ya Madola (CPA); na
- iv) Taarifa za wawakilishi wa Bunge katika Umoja wa Mabunge Duniani (IPU).

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla Bunge limewakilishwa ipasavyo katika vyombo mbalimbali na uanachama katika vyombo hivyo, umekuwa na manufaa yanayoendana na mahitaji ya Kibunge na Taifa. Hata hivyo kuna umuhimu wa kuendeleza ushirikiano kati ya wawakilishi hao na Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki.

2.3 Mtiririko Usioridhisha wa Fedha za Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, mtiririko wa fedha za maendeleo umeendelea kuwa changamoto katika Wizara zote zinazosimamiwa na Kamati. Mtiririko huo wa fedha ni kama unavyobainishwa hapa chini;-

2.3.1 Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki (Fungu 34)

Mheshimiwa Spika, tathmini ya Kamati inaonesha kuwa Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ni miongoni mwa Wizara ambazo hazipewi fedha za miradi ya maendeleo kama zinavyoidhinishwa na Bunge. Mathalani, katika kipindi cha miaka mitano (5) kuanzia Mwaka wa Fedha 2017/2018 hadi 2021/2022 Wizara ilitengewa jumla ya **Shilingi 48,506,699,800**. Kati ya fedha hizo kiasi kilichopokelewa ni **Shilingi 9,654,529,520.00** sawa na **asilimia 19** ya fedha zilizoidhinishwa katika kipindi cha miaka mitano.

Mheshimiwa Spika, hali hii ya kutopelekwa kwa fedha za maendeleo imeendelea pia katika kipindi hiki cha nusu Mwaka wa Fedha 2022/2023. Taarifa iliyowasilishwa kwenye Kamati kuhusu utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa kipindi cha Julai - Desemba, 2022, inaonesha kuwa hakuna fedha ya miradi ya maendeleo iliyopokelewa. Hali hii inaathiri mipango ya ukarabati na uendelezaji wa ujenzi wa Ofisi za Kibalozi na Majengo ya Vitega Uchumi pamoja na makazi ya watumishi.

2.3.2 Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi kwa kipindi cha Julai - Disemba, 2022 na kubaini kuwa; Fungu 51 - Wizara, Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA), Fungu 28 - Jeshi la Polisi na Fungu 93 - Jeshi la Uhamiaji ndiyo pekee yalikuwa yamepokea fedha za miradi ya maendeleo kama ifuatavyo; Wizara imepokea **Shilingi 39,684,581** sawa na **asilimia 3**, Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) imepokea **Shilingi 13,585,690,025.95** sawa na **asilimia 21**, Fungu 28 limepokea **Shilingi 95,660,000** sawa na **asilimia 0.29** na Fungu 93 limepokea **Shilingi 3,544,249,191.93** sawa na **asilimia 29** ya fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa, kati ya fedha zilizotolewa kwa ajili ya miradi ya maendeleo kwa Fungu 51 - Wizara ni kwa ajili ya ujenzi wa nyumba salama tatu (3) za wahanga wa biashara haramu ya usafirishaji wa binadamu katika mikoa ya Dodoma, Dar es Salaam na Zanzibar pamoja na ununuzi wa magari mawili.

Aidha, kwa Upande wa Fungu 28 - Jeshi la Polisi, Kamati ilibaini kuwa fedha zilizotolewa ni kwa ajili ya kuwajengea uwezo Maafisa wa Polisi Kata/Shehia katika kutekeleza muundo wa Ushirikishwaji wa jamii pamoja na kutoa mafunzo kwa Maafisa wa Polisi Kitengo cha Habari ili kuboresha utoaji wa taarifa za kazi za Polisi.

Kwa upande wa Fungu 93 fedha hizo zinalenga kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwemo; ununuzi wa magari 30 pamoja na Ukamilishaji wa ujenzi Ofisi ya Uhamiaji Mkoa wa Lindi, Mtwara na Geita.

Mheshimiwa Spika, Katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Fungu 29: Jeshi la Magereza liliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 21,369,600,000.00** kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Hata hivyo, hadi kufikia Desemba, 2022 hakukuwa na fedha zilizotolewa kwa ajili ya utekelezaji wa mieadi ya maendeleo.

Aidha, kwa upande wa Fungu 14 - Jeshi la Zimamoto na Uokoaji, liliidhinishiwa **Shilingi 9,930,000,000.00** kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Hata hivyo hadi kufikia Disemba, 2022 hakukuwa na fedha

zilizotolewa kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, kutokutolewa kwa fedha za miradi ya maendeleo kwa Mafungu ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi, kunaathiri mpango wa utekelezaji wa miradi iliyokusudiwa.

2.3.3 Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa

Mheshimiwa Spika, katika Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa iliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 230,333,171,000.00** kwa mafungu yake yote matatu ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Katika kipindi cha Julai - Desemba, 2022 Wizara hii ilikuwa imepokea fedha za miradi ya maendeleo kama ifuatavyo;-

- (i) Fungu 38 - Ngome hadi kufikia mwezi Disemba 2022, lilikuwa limepokea kiasi cha **Shilingi 10,000,000,000.00** sawa na **asilimia 17.74** ya bajeti iliyoidhinishwa.
- (ii) Fungu **39** - **JKT** halikuwa limepokea kiasi chochote cha fedha; na
- (iii) Fungu 57 - Wizara ilikuwa imepokea **Shilingi 52,912,641,003.19** sawa na **asilimia 33.07** ya fedha za miradi ya maendeleo zilizoidhinishwa na Bunge.

2.4 Upatikanaji wa Vitambulisho vya Taifa

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati wa Mwezi Oktoba, 2022 kuhusu hali ya upatikanaji wa Vitambulisho vya Taifa ulibaini kuwa, Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa (NIDA) ilisajili watu Milioni 23,630,813 hadi kufikia Mwezi Novemba, 2022 ikiwa ni asilimia 68 ya lengo la watu Milioni 34,080,610 waliokusudiwa kusajiliwa ifikapo Mwaka 2025/26.

Mheshimiwa Spika, vilevile, Kamati ilibaini kuwa kati ya idadi ya watu Milioni 23,406,360 waliosajiliwa, ni watu Milioni 19,634,720 ambao wamepata namba za utambulisho ikiwa ni sawa na asilimia 84 ya watu waliosajiliwa. Aidha, Kamati ilihoji idadi ya vitambulisho vilivyotolewa kulingana na Namba hizo za usajili tangu mradi huu ulipoanza mwaka 2012 na kubaini kuwa vitambulisho Milioni 11,055,315 vilizalishwa ikiwa ni sawa na asilimia 56 ya Namba za Usajili zilizopo. Aidha, kati ya vitambulisho vilivyozalishwa, NIDA ilikuwa imegawa vitambulisho 10,230,710.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa, pamoja na jitihada mbalimbali zinazoendelea bado idadi ya vitambulisho vinavyozalishwa ni ndogo ikilinganishwa na mahitaji halisi.

Aidha, zipo changamoto mbalimbali zinazochelewesha uzalishaji wa Vitambulisho vya Taifa. Kutokana na ukweli kuwa kwa sasa huduma nyingi zimeunganishwa na kitambulisho cha Taifa, Kamati ililipa suala hili uzito wa kipekee na hivyo ilitoa ushauri maalum kuhusu hatua za kuchukua ili kuboresha upatikanaji wa Vitambulisho vya Taifa. Ni matarajio ya Kamati kuwa ushauri uliotolewa utashughulikiwa na kwamba juhudi kuhusu suala hili zitaripotwa mara wa mara kwenye Kamati.

2.5 Hali ya Ulinzi na Usalama wa Raia na Mali zao

Mheshimiwa Spika, katika kipindi kinachotolewa Taarifa, Kamati pia ilifanya uchambuzi wa Taarifa ya Hali ya Ulinzi na Usalama wa Raia na Mali zao katika kipindi cha Mwezi Julai hadi Disemba, 2022. Taarifa hizo, pamoja na mambo mengine zilianisha hali ya uhalifu nchini na matukio yanayohatarisha hali ya usalama wa raia na mali zao. Miongoni mwa uhalifu uliohatarisha usalama wa raia na mali zao katika kipindi tajwa ni uhalifu unaofanywa na vikundi vya panyaroad katika mikoa ya Dar es salaam na Pwani.

Mheshimiwa Spika, nafurahi kutoa taarifa kuwa kazi nzuri iliyofanywa na Jeshi la Polisi imewezesha kudhibiti uhalifu uliokuwa ukifanywa na vikundi vya panyaroad na kuendelea kudhibiti uhalifu wa silaha.

Hata hivyo, Kamati inasisitiza kuwa ni wajibu wa Jeshi la Polisi kuhakikisha kuwa uhalifu wa aina yoyote unadhibitiwa ipasavyo na kutojirudia tena nchini.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati pia ulibaini kuwa kwa kipindi cha Mwezi Oktoba hadi Desemba, 2022 makosa dhidi ya binadamu yaliyoripotiwa yalikuwa **3,092** hilo ni ongezeko la makosa **516** sawa na **asilimia 20** ikilinganishwa na makosa **2,576** yaliyoripotiwa katika kipindi kama hichi kwa Mwaka 2021. Ongezeko hilo litumike kama ishara ya mahitaji ya juhudi za kudhibiti makosa dhidi ya binadamu.

2.6 Ajali za Barabarani

Mheshimiwa Spika, Kwa kipindi cha Oktoba - Disemba, 2022; matukio ya ajali yaliyosababisha vifo katika kipindi hicho ni **281** ikilinganishwa na matukio **273** yaliyoripotiwa kipindi kama hicho mwaka 2021. Hili ni ongezeko la makosa **8**, sawa na asilimia **2.9**. Aidha, Katika kipindi hicho idadi ya watu waliokufa kutokana na ajali ni **382** ikilinganishwa na idadi ya watu **367** waliokufa kwa kipindi kama hicho Mwaka 2021. Hili ni ongezeko la watu **15** sawa na asilimia **4.1**.

Mheshimiwa spika, uchambuzi uliofanywa na Kamati ulionesha kuwa ajali za barabarani zimekuwa zikichangiwa na;-

- i) Baadhi ya Askari wa Usalama Barabarani kujihusisha na rushwa na hivyo kushindwa kutimiza wajibu wao katika kushughulikia makosa ya barabarani;
- ii) Uhaba wa vitendea kazi kama vile magari ya doria katika barabara kuu, taa za kuongozea magari, upungufu wa *speed radar touch*, upungufu wa kamera na vipima ulevi;
- iii) Kukosekana kwa utashi wa kisiasa kwa baadhi ya wanasiasa na hivyo kuingilia utekelezaji wa Sheria za Usalama Barabarani. Matalani, kuwazuia Askari kuwakamata bodaboda au bajaji wanapofanya uvunjifu wa Sheria;
- iv) Ubovu wa baadhi ya barabara hali ambayo wakati mwingine husababisha ajali;
- v) Hulka za kibinadamu kuamini kuwa ajali hazizuiliki na hivyo kuendesha pasipo kuzingatia Sheria ya Usalama Barabarani; na
- vi) Kuwa na madereva wengi wasio na sifa ya udereva. Hali hii inasababishwa na mfumo uliopo wa utoaji leseni za udereva kutoa mwanya kwa watu wasio na sifa ya kuwa dereva kupata leseni.

Aidha, Kamati ilibaini kuwa katika siku za karibuni kumeibuka wimbi la magari ya watu/taasisi binafsi na za umma, kufungwa ving'ora kinyume na utaratibu ilihali wakiwa hawana uelewa wa kutosha kuhusu matumizi ya magari yenye ving'ora. Hali hiyo inahatarisha usalama kwa watumiaji wengine wa barabara.

2.7 Msongamano wa Wafungwa katika Magereza

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili taarifa ya utekelezaji wa majukumu ya Jeshi la Magereza kwa kipindi cha kuanzia Julai - Desemba, 2022 na kubaini kuwa, bado kuna Msongamano wa Mahabusu na Wafungwa Magerezani ambapo jumla ya Mahabusu na Wafungwa Magerezani ni **32,146** ikiwa ni sawa na **asilimia 7.5** zaidi ya uwezo wa Magereza yaliyopo kwa sasa wa kuwahifadhi Wafungwa na Mahabusu **29,902**.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa kina uliofanywa na Kamati ulibaini kuwa hali hii imeendelea kuchangiwa na;-

- i) Uchache wa Magereza nchini ikilinganishwa na idadi ya Wafungwa;
- ii) Utegemezi wa adhabu za kifungo gerezani;
- iii) Kutotumika ipasavyo kwa mpango wa Parole; na

iv) Wahamiaji haramu wanaokamatwa kwa makosa ya kuingia nchini isivyo halali kukaa magerezani kwa muda mrefu.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kwamba Serikali inafanya juhudi mbalimbali kukabiliana na msongamano wa Wafungwa; Kamati ina maoni kwamba maazimio yaliyotolewa na Bunge katika Taarifa ya Utekelezaji wa shughuli za Kamati kwa Mwaka 2022 kuhusu msongamano wa Wafungwa, yanahitaji kufanyiwa kazi inavyostahili.

2.8 Hali ya Wahamiaji Haramu Nchini

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata wasaa wa kupokea na kujadili taarifa kuhusu wahamiaji haramu nchini; ambapo taarifa ya Wizara ilionesha kuwa kwa kipindi cha Septemba - Desemba, 2022 Jumla ya wahamiaji haramu **7,493** walikamatwa katika maeneo mbalimbali nchini.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi uliofanywa na Kamati ulibaini kuwa katika kipindi cha Septemba hadi Desemba, 2022, katika Magereza mbalimbali nchini kulikuwa na Wafungwa na Mahabusu wahamiaji haramu wapatao **3,108**. Idadi hiyo imeongezeka kwa **asilimia 93** ikilinganishwa na wahamiaji haramu **1,608** waliokuwepo magerezani katika kipindi kama hicho mwaka 2021. Uwepo wa wahamiaji haramu magerezani, unaigharimu

Serikali kiasi cha wastani wa **Shilingi 15,540,000 kwa siku** katika kuwapatia huduma mbalimbali za msingi. Ikiwa hali itabakia kama ilivyo kwa wafungwa/mahabusu hao waliopo magerezani, Serikali inatumia Shilingi **Bilioni 5.67³** kwa mwaka kuwatunza wafungwa/mahabusu hao.

Mheshimiwa Spika, Kiasi hicho cha fedha kinachotumika kuwatunza wafungwa/mahabusu hao kingeweza kununua **madawati 81,030** kwa kila dawati kugharimu **Shilingi 70,000.00**, Kwa msingi huo kuna haja ya Serikali kuepuka kutumia gharama kuwatunza wafungwa/mahabusu haramu na kuzielekeza kwenye miradi ya maendeleo.

2.9 Utendaji kazi wa Jeshi la Zimamoto na Ukoaji

Mheshimiwa Spika, katika kipindi kinachotolewa taarifa hii, Kamati ilipokea na kujadili taarifa ya utendaji kazi wa Jeshi la Zimamoto na Uokoaji. Uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa Jeshi hilo limeendelea kutekeleza majukumu yake likiwa na changamoto mbalimbali zinazoathiri utendaji kazi wake. Changamoto hizo ni pamoja na;-

- i) Uchache wa vituo vya zimamoto na uokoaji nchini. Kwa sasa Jeshi hili lina jumla ya vituo 80 ikilinganishwa na mahitaji halisi ya vituo 177 vinavyohitajika nchini;

---

³ Gharama ya kumhudumia Mfungwa/mahabusu mmoja ni shilingi 2500 kwa siku.

- ii) Uhaba wa magari ya kuzima moto na uokozi. Kwa sasa Jeshi lina magari ya kuzima moto 76 ikilinganishwa na mahitaji ya magari 237 na magari ya uokozi yapo 4 ikilinganishwa na mahitaji ya magari 35. Aidha, magari ya kubebea wagonjwa yapo 2 ikilinganishwa na mahitaji ya magari 169. Magari ya ngazi (*turntable ladder*) lipo 1 ikilinganishwa na mahitaji ya magari 9;
- iii) Upungufu wa *fire hydrants* katika maeneo mengi ya mijini na uchakavu wa vyanzo vilivyopo. Katika *fire hydrants* 2,339 zilizopo nchini 1,638 ni nzima na 701 zinahitaji matengenezo;
- iv) Upungufu wa Askari wa Uokozi Majini (*Divers*) ambapo waliopo kwa sasa ni Askari 16 nchi nzima wakati mahitaji ni Askari 435;
- v) Ujenzi holela wa nyumba na miundombinu katika maeneo mengi ya mijini hali ambayo husababisha kutofikika kwa urahisi wakati wa dharura za kuzima moto na uokoaji; na
- vi) Wananchi kukosa elimu juu ya namna bora ya kuchukua tahadhari na kukabiliana na majanga ya moto na majanga mengine.

2.10 Utendaji kazi wa Jeshi la Magereza

Mheshimiwa Spika, katika kipindi ambacho taarifa hii inatolewa, Kamati ilipokea na kujadili taarifa za tendaji kazi wa Jeshi la Magereza. Uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa Jeshi hilo linatekeleza majukumu likiwa linakabiliwa na changamoto mbalimbali zinazoathiri utandaji kazi wa kila siku. Changamoto hizo ni pamoja na:-

- i) Migogogoro ya ardhi na wakati mwingine ardhi ya Jeshi kutwaliwa na Serikali kutokana na Jeshi la Magereza kutokuwa na Hati ya Umiliki. Juhudi za upimaji zinakwama kutokana na Jeshi kutokupatiwa fedha kwa ajili ya shughuli hiyo;
- ii) Uhaba wa Magari ya Viongozi na ya kusafirishia mahabusu kwenda mahakamani; mathalan, kwa sasa Jeshi lina magari 390 ikilinganishwa na mahitaji ya magari 800;
- iii) Upungufu wa nyumba za watumishi Idadi ya nyumba zilizopo ni 5,199 ikilinganishwa na idadi ya maafisa na Askari 12,888 waliopo; na
- iv) Mabadiliko ya tabianchi huathiri shughuli za urekebishaji katika uzalishaji wa mazao ya kilimo.

2.11 Utendaji kazi wa Jeshi la Uhamiaji

Mheshimwa Spika, katika kipindi kinachotolewa taarifa hii, Kamati iipokea na kujadili taarifa ya utendaji kazi wa Jeshi la Uhamiaji. Uchambuzi wa Kamati ulibaini kuwa Jeshi hilo linatekeleza majukumu yake likiwa na changamoto mbalimbali ambazo zinaathiri utendaji kazi wake. Changamoto hizo ni pamoja na;

- i) Uwepo wa wahamiaji haramu na usafirishaji haramu wa binadamu; Tanzania ni miongoni mwa nchi zinazokabiliwa na tatizo la wahamiaji haramu.
- ii) Upungufu wa majengo ya ofisi na nyumba za kuishi watumishi. Mahitaji ya ofisi ni **majengo 159** wakati majengo ya ofisi yaliyopo ni **57** sawa na **asilimia 35** na hivyo kuwepo **upungufu wa ofisi 102**.

Kwa upande wa nyumba za makazi mahitaji ni nyumba 4,228 lakini nyumba **zilizopo ni 454** sawa na **asilimia 10**. Hivyo kuwepo upungufu wa **nyumba 3,774**.

- iii) Uwepo wa madeni yenye jumla ya kiasi cha **Shilingi 2,716,668,696.36**. Kiasi hicho kinajumuisha madai ya watumishi, wazabuni, wakandarasi na watoa huduma.

2.12 Kukosekana kwa Alama za Mipaka ya Nchi (Beacons);

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili taarifa kuhusu Hali ya Ulinzi na Usalama wa Mipaka ya Nchi na kubaini changamoto ya kukosekana kwa alama za mipaka (*beacons*). Hali hiyo husababisha wananchi kutoka nchi tunazopakana nazo kuendesha shughuli haramu za kiuchumi. Mathalani, wafugaji kufanya shughuli za ufugaji katika maeneo ya Mipaka ambayo hayaruhusiwi kisheria. Aidha, kukosekana kwa alama hizo husababisha wananchi hao kuingia nchini kwa utetezi kuwa hakuna alama za mipaka na hivyo kushindwa kutambua kuwa wameingia nchi nyingine.

Mheshimiwa Spika, Taarifa rasmi za Bunge zinaonesha kuwa changamoto hii ni ya muda mrefu na Kamati imekuwa ikishauri Serikali kuhusu umuhimu wa kushughulikia suala hili. Hata hivyo, suala hili halijashughulikiwa kwa ukamilifu wake.

2.13 Ubovu wa Barabara za Usalama Mipakani

Mheshimiwa Spika, Ubovu wa barabara za usalama mipakani umeendelea kusababisha ugumu wa kufanya doria na kudhibiti mipaka yetu kwa nyakati zote. Katika baadhi ya maeneo vyombo vya ulinzi na usalama vinapata changamoto ya kufika kutokana na ubovu wa

barabara. Hali hiyo si nzuri kwa usalama katika maeneo ya mipakani na nchi kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Taarifa rasmi za Bunge zinaonesha kuwa tangu Bunge la Kumi, Kamati hii imekuwa ikiishauri Serikali kuhusu umuhimu wa kutatua changamoto hii. Hata hivyo, suala hili bado halijatekelezwa kwa ukamilifu wake.

2.14 Utekelezaji wa Maazimio ya Bunge yaliyotolewa katika Mkutano wa Sita wa Bunge;

Mheshimiwa Spika, wakati wa kuwasilisha taarifa za utekelezaji wa shughuli za Kamati katika Mkutano wa 6 wa Bunge, Mwezi Februari, 2022, Kamati ilipendekeza mambo mbalimbali kwa Wizara inazosisimamia na Bunge likapitisha mapendekezo hayo kuwa Maazimio. Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki ilikuwa na Maazimio mawili (2) ambapo Azimio moja limetekelezwa kwa kiwango cha kuridhisha na Azimio lingine halijatekelezwa kabisa. Aidha, Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi ilikuwa na Maazimio 9; ambapo Maazimio matatu yametekelezwa kwa ukamilifu, Maazimio matatu yametekelezwa kwa sehemu na Maazimio matatu hayajatekelezwa kabisa. Hivyo, kwa ujumla kasi ya utekelezaji wa Maazimio ya Bunge sio ya kuridhisha.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO

3.1 Maoni

Mheshimiwa Spika, baada ya kuwasilisha matokeo ya uchambuzi wa Kamati katika Sehemu ya Pili, naomba sasa kuwasilisha maoni ya Kamati kama ifuatavyo: -

3.1.1 **Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki**

- i) Kukosekana kwa ushirikiano wa kimkakati na mahususi wenye malengo maalumu baina ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki na Wizara nyingine za sekta ya uchumi katika utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi kunapunguza tija na ufanisi katika kufikia malengo ya diplomasia ya chumi;
- ii) Kutokuwepo kwa utaratibu maalumu wa kuandikisha Diaspora kunasababisha nchi kukosa takwimu sahihi za Diaspora. Changamoto hii inaathiri upatikanaji takwimu halisi za mchango wa Diaspora na mipango ya badae ya nchi kuhusu Diaspora;

- iii) Kutokueleweka ipasavyo kwa Diplomasia ya Uchumi nchini na hasa katika ngazi ya Mikoa na Wilaya kunasababisha wafanyabishara na wawekezeji kutohudumiwa ipasavyo na kwa ufanisi;
- iv) Ushirikishwaji usiotosheleza wa wadau mbalimbali kutoka sekta binafsi katika utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi unapunguza wigo wa manufaa ya Diplomasia ya Uchumi. Hivyo, ni vema Serikali ikaongeze mawanda ya ushirikishwaji wa wadau katika utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi;
- v) Usafirishaji wa wanyama hai kama Ng'ombe, Mbuzi na Kondoo badala ya mazao yatokanayo na wanyama hao unasababisha kupotea kwa faida inayoweza kupatikana kwa kuongeza thamani ya bidhaa zinazotokana na wanyama hao.
- vi) Pamoja na nia ya dhati ya Serikali kutenga fedha kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo katika Balozi za Tanzania, kutokutolewa kwa fedha za maendeleo kumeendelea kuwa changamoto ya muda mrefu inayoathiri utekelezaji wa miradi;
- vii) Ili kuweza kufikia malengo ya uanzishwaji wa Jumuiya za Kikanda ni muhimu nchi wanachama

zingazingatia ipasavyo masharti ya Mkataba wa Jumuiya. Hivyo, ni vema Tanzania ikaendelea kushawishi nchi wanachama kuzingatia inavyostahili masharti ya mkataba wa uanzishishwaji wa Jumuiya;

viii) Wananchi wengi hawana uelewa wa kutosha kuhusu upatikanaji wa masoko ya bidhaa mbalimbali katika nchi za Jumuiya ya Afrika Mashariki. Hali hii inasababisha wananchi kutonufaika ipasavyo na fursa za kiuchumo ikiwemo masoko ya bidhaa katika Jumuiya.

3.1.2 Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa

- i) Kukosekana kwa alama za mipaka ya nchi (*beacons*) kunachangia uvamizi wa shughuli za binadamu na shughuli haramu za kiuchumi katika maeneo hayo jambo ambalo si zuri kwa ulinzi na usalama wa nchi;
- ii) Ubovu wa barabara za usalama mipakani unasababisha ugumu wa kufanya doria na kudhibiti mipaka ya nchi.

3.1.3 Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi

- (i) Mwitikio mdogo wa wananchi juu ya utoaji wa taarifa za wahalifu imekuwa sababu moja wapo ya

uhalifu kuendelea kufanyika katika Jamiii. Ikiwa Jamii itakuwa na mwamko wa kutoa taarifa kuhusu uhalifu kwa wakati itasaidia uhalifu kudhibitiwa mapema;

(ii) Wahalifu wengi waliokamatwa kuhusianana vikundi vya panyaroad ni vijana wa umri wa miaka kati ya 13 hadi 30. Huku baadhi yao wakiwa bado wanafunzi wa Sekondari. Hii inaashiria vijana hao kuwa na tamaa na Ukosefu wa maadili; hali ambayo sio afya kwa Taifa na kizazi kijacho;

(iii) Ongezeko la wahamiaji haramu kwa kiasi kikubwa linachangia msongamano wa Wafungwa Magerezani pamoja na Serikali kutumia fedha nyingi za walipa kodi kuwatunza wahamiaji haramu;

(iv) Uhaba wa vitendea kazi kama vile; magari ya doria, taa za barabarani, tochi, kamera na vipima ulevi umekuwa ukichangia Jeshi la Polisi kushindwa kudhibiti ajali za barabarani;

(v) Baadhi ya magari ya Serikali na watu binafsi kuwa na ving'ora kinyume na utaratibu ilihali Madereva wa magari hayo hawana uwelewa wa kutosha kuhusu matumizi ya ving'ora barabarani

inahatarisha usalama wa watumiaji wengine wa barabara;

- (vi) Upungufu wa Askari wa Uokozi Majini (Divers) unasababisha Jeshi la Zimamoto na Uokoaji kupata changamoto wakati wa utekelezaji wa majukumu yake katika maeneo yenye Bahari, Maziwa na Mito;
- (vii) Kitendo cha baadhi ya madereva kupata leseni huku wakiwa hawana sifa na vigezo vya kuwa madereva huchangia ajali za barabarani kutokana na madereva hao kutojua taratibu za barabarani ikiwemo Sheria ya usalama Barabarani;
- (viii) Wananchi katika maeneo mengi wameshindwa kukabiliana na majanga ya moto kutokana na kukosa elimu ya kukabiliana na kudhibiti majanga ya moto. Hivyo ni vema Jeshi la Zimamoto na Uokoaji liendeleo na mkakati wa kutoa elimu kwa wananchi juu ya kukabiliana na majanga ya moto.
- (ix) Uhaba wa vifaa na vitendea kazi kwa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi imekuwa ni changamoto ya muda mrefu ambayo inaathiri utendaji kazi wa Majeshi haya na pia kuathiri usalama wa raia na mali zao; na

- (x) Ucheleweshwaji wa fedha za Maendeleo kwa Fungu 14 na Fungu 29 kunaathiri utekelezaji wa miradi muhimu ya Majeshi hayo.

3.2 Mapendekezo

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza Maoni ya Kamati, naomba sasa kutoa Mapendekezo kama ifuatavyo;-

3.2.1 Mikakati ya Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi kwa Vitendo

A. Mpango wa Kunufaika na Fursa za Kiuchumi

KWA KUWA, moja za faida za Jumuiya ya Afrika Mashariki na Mtangamano wa Kikanda ni Wananchi wa nchi wanachama kunufaika na fursa mbalimbali ikiwemo za kiuchumi ili kupata tija iliyokusudiwa;

NA KWA KUWA, kwa sasa nchi yetu haina mpango mkakati unaoainisha fursa mbalimbali zilizopo na namna wananchi wanavyoweza kunufaika na fursa hizo;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iandae mpango mkakati unaotekelezeka utakaoainisha fursa za kiuchumi na namna Watanzania watakavyonufaika na fursa hizo katika Jumuiya ya Afrika Mashariki na Jumuiya nyingine za kikanda.

B. Mpango wa Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi

KWA KUWA, ili nchi iweze kunufaika na Diplomasia ya Uchumi ipasavyo ni muhimu wawekezaji wakahudumiwa kimkakati kwa kuzingatia vigezo katika kufikia malengo ya uwekezaji unaolengwa kufanyika katika ngazi zote kuanzia Wizarani, kwenye Taasisi zinazohusika na uwekezaji pamoja na ngazi ya Mkoa na Wilaya;

NA KWA KUWA, Utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi hauleweki vema nchini na hasa katika ngazi ya Mkoa na Wilaya ambapo ndiyo wawekezaji na wafanyabiashara wengi huwekeza. Viongozi wa maeneo hayo hawana uelewa kuhusu Diplomasia ya Uchumi na hivyo kuathiri biashara na uwekezaji;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iandae mpango mkakati wa utekelezaji wa Diplomasia ya Uchumi nchini ikiwemo ngazi ya Mkoa na Wilaya ili kuhakikisha kuwa wafanyabiashara na wawekezaji wanapokwenda katika maeneo hayo wanahudumiwa kimkakati ili kupata tija iliyokusudiwa.

C. Ushirikiano wa Kimkakati Baina ya Wizara Zinazohusika na Sekta za Uchumi

KWA KUWA, ili nchi iendelee katika uwekezaji kupitia Diplomasia ya Uchumi ni muhimu Wizara za Sekta za Uchumi zikawa na ushirikiano wa kimkakati ili kufikia malengo tarajiwa;

NA KWA KUWA, Kukosekana kwa ushirikiano wa kimkakati baina ya Wizara za Sekta ya Uchumi kwa namna moja ama nyingine kunaathiri uwekezaji na biashara nchini na hivyo kuinyima nchi fursa ya kunufaika ipasavyo na Diplomasia ya Uchumi;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iandae mpango wa ushirikiano wa kimkakati baina ya Wizara zinazohusika na Sekta ya Uchumi ili kuwa na uratibu mzuri wa pamoja katika kutekeleza Diplomasia ya Uchumi.

D. Usarishaji wa Wanyama Hai

KWA KUWA, usafirishaji wa wanyama hai kwenda nje ya nchi unapeleka ajira nje ya nchi sambamba na mapato ambayo yangeweza kubaki nchini;

NA KWA KUWA, usafirishaji wa nyama na mazao yatokanayo na wanyama badala ya wanyama hai utaongeza ajira nchini pamoja na mapato sambamba na kuongeza thamani ya bidhaa;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iweke mazingira yatakayoweza kusafirisha nyama nje ya nchi na kuachana na utaratibu wa kusafirisha wanyama hai ili kuongeza thamani ya bidhaa, kuongeza mapato zaidi pamoja na kuongeza wigo wa ajira nchini.

3.2.2 Mpango wa Uendelezaji wa Viwanja vya Balozi za Tanzania

KWA KUWA, bajeti inayotengwa kila mwaka ni ndogo na haitoshi kujenga jengo moja la ubalozi pamoja na jengo la kitega uchumi;

NA KWA KUWA kushirikisha sekta binafsi na za umma katika ujenzi wa majengo ya balozi na kitega uchumi kutarahisisha upatikanaji wa fedha za ujenzi na hivyo ujenzi kukamilika kwa wakati;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, kabla ya kuanza utekelezaji wa mpango huo Serikali ihakikishe kuwa inayo hati ya kiwanja na vibali vyenye kuruhusu eneo husika kutumika kama ofisi ya ubalozi na matumizi ya kibiashara, kuwa na mpango kazi wa mradi na kuwa na mkakati wa kimasoko baada ya kukamilika ujenzi.

3.2.3 Ukosefu wa Alama za Mipaka na Ubovu wa Barabara za Usalama Mipakani

A. Ukosefu wa Alama za Mipaka

KWA KUWA ukosefu wa alama za mipakani umekuwa ukisababisha wananchi wa nchi jirani kuvuka mpaka na kuingia nchini na kufanya shughuli za kibinadamu na shughuli nyingine haramu za kiuchumi;

NA KWA KUWA hali hiyo inachangia ugumu katika kudhibiti mipaka; na hivyo kuhatarisha usalama wa nchi;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali kupitia Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi kutenga fedha katika mwaka wa fedha 2023/2024 kwa ajili ya kuweka alama za mipaka.

B. Ubovu wa Barabara za Usalama Mipakani

KWA KUWA barabara nyingi za kiusalama ni mbovu na hali hiyo inasababisha vyombo vya ulinzi na usalama kukabiliwa na changamoto katika kudhibiti mipaka;

NA KWA KUWA changamoto ya ubovu wa barabara za usalama mipakani isipotatuliwa udhibiti wa mipaka utakuwa si wa uhakika;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali kupitia Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi itenge fedha za ujenzi wa barabara za usalama mipakani katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 ili kumaliza changamoto hiyo.

3.2.4 Usalama wa Raia na Mali zao

A. Mwitikio Mdogo wa Wananchi Juu ya Utoaji Taarifa za Uhalifu

KWA KUWA, Mwitikio mdogo wa Wananchi juu ya utoaji wa taarifa za wahalifu imekuwa sababu moja wapo ya uhalifu kuendelea kufanyika katika Jamiii;

NA KWA KUWA jamii ikiwa na mwamko wa kutoa taarifa kuhusu uhalifu kwa wakati itapelekea vitendo vya kihalifu kudhibitiwa mapema;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iendeele kutoa elimu ya kimkakati kwa wananchi juu ya umuhimu wa kutoa taarifa za uhalifu kwa wakati ikiwa ni sehemu ya jamii kuchukua hatua dhidi ya uhalifu pamoja na umuhimu wa kuwa na ulinzi shirikishi katika makazi kama sehemu ya kukabiliana na uhalifu.

B. Ukosefu wa Maadili kwa Jamii

KWA KUWA, Wahalifu wengi waliokamatwa na Jeshi la Polisi kuhusiana na vikundi vya *panyaroad* ni vijana wenye umri wa miaka 13 hadi 30;

NA KWA KUWA miongoni mwa vijana waliokamatwa ni wanafunzi wa Shule za Sekondari, hali hii inaashiria Ukosefu wa maadili kwa vijana wa umri huo. Na ikiwa hatua hazitachukuliwa mapema Taifa litakuwa na vijana wasio na maadili,

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali kwa kushirikiana na Viongozi wa Dini pamoja na wadau mbalimbali iandae mpango mahsusi wa kuwaelimisha vijana kuanzia ngazi ya Familia juu ya umuhimu wa maadili na kuepuka kufanya uhalifu ili kuwa na Taifa lenye nidhamu.

C. Uhaba wa Vitendea Kazi

KWA KUWA, Uhaba wa vitendea kazi kwa Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi imekuwa ni changamoto ya muda mrefu;

NA KWA KUWA, uhaba huo husababisha Majeshi hayo kushindwa kutekeeleza majukumu yao kwa

ufanishi na hivyo kuathiri usalama wa raia na mali zao;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iendelee kuyawezesha Majeshi yaliyo chini ya Wizara ya Mambo ya Nani ya Nchi vitendea kazi kwa kuzingatia mahitaji halisi na kwa wakati.

D. Upungufu wa Askari wa uokozi majini (*Divers*)

KWA KUWA, nchi yetu inazungukwa kwa kiasi kikubwa na Bahari, Mito, Mabwawa na Maziwa. Hivyo, ni muhimu kuwa na Askari wa Uokozi majini na vitendea kazi vyake kwa mujibu wa mahitaji ili kukabiliana ipasavyo na ajali za majini;

NA KWA KUWA, kwa sasa, Jeshi la Zimamoto na Uokoaji linakabiliwa na upungufu wa Askari na vitendea kazi vya uokozi majini hali inayoathiri ufanisi wa Jeshi hilo katika maeneo yenye Mito, Maziwa, Mabwawa na Bahari;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iandae mpango mkakati wa muda mrefu wa kutoa mafunzo ya uokozi majini (*divers*) kwa Askari wengi zaidi pamoja na ununuzi wa vifaa vya uokozi kwa kuzingatia mahitaji halisi.

3.2.5 Ajali za Barabarani

A. Utoaji Leseni za Udereva kwa Wasiokidhi Vigezo

KWA KUWA, mfumo wa sasa wa utoaji leseni za udereva unatoa mwanya kwa baadhi wa madereva ambao hawana sifa wala vigezo kupata leseni;

NA KWA KUWA hali hii huchangia ajali za barabarani kutokana na kuwa na madereva wasio na sifa za kuendesha vyombo vya moto;

KWA HIYO BASI; Bunge linaazimia kwamba, Serikali ianze mchakato wa kuutazama upya mfumo uliopo wa utoaji leseni za udereva ili kuwa na mfumo imara ambao utatoa fursa kwa madereva pekee waliokidhi vigezo kupata leseni.

B. Ufungwaji wa Ving'ora Kinyume na Utaratibu

KWA KUWA, katika siku za karibuni baadhi ya magari ya Serikali na binafsi yamefungwa ving'ora kinyume na utaratibu;

NA KWA KUWA, Madereva wa magari hayo hawana uwelewa wa kutosha kuhusu matumizi ya magari yenye ving'ora na hivyo kuendesha pasipo

tahadhari na kuhatarisha usalama wa watumiaji wengine wa barabara;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, kudhibiti matumizi holela ya ving'ora kwenya magari na kuhakikisha kuwa ving'ora hivyo vinafungwa kwenye magari yanayostahili.

C. Uendeshaji Mbovu na Usiofuata Sheria kwa

Madereva wa Bodaboda

KWA KUWA, uendeshaji mbovu na usiofuata Sheria za Usalama wa Barabarani unafanywa na madereva bodaboda umekuwa moja ya chanzo cha ajali za barabarani;

NA KWA KUWA, Wanasiasa wamekuwa wakiingilia Jeshi la Polisi katika kusimamia Sheria ya Usalama Barabarani dhidi ya waendesha boda boda, jambo linaloweza kusababisha vijana wengi ambao ni madereva wa boda boda kupata ulemavu wa kudumu na wengine kupoteza maisha kutokana na ajali. Aidha, Kamati inatoa rai kwa wanasiasa kuacha kuliingilia Jeshi hilo kwani kwa kufanya hivyo kunasababisha vijana wengi wa madereva bodaboda kupoteza maisha kutokana na ajali;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba Serikali iendelee kudhibiti uendeshaji mbovu wa madereva bodaboda kwa kusimamia ipasavyo Sheria ya Usalama Barabarani.

3.2.6 Suala la Wahamiaji Haramu

KWA KUWA, suala la wahamiaji haramu nchini ni miongoni mwa sababu zinazochangia msongamano wa wafungwa magerezani;

NA KWA KUWA, Serikali inatumia fedha nyingi za walipa kodi kuwatunza wafungwa na mahabusu wahamiaji haramu;

KWA HIYO BASI Bunge linaazimia kwamba, Serikali pamoja na Mamlaka zake kuja na mpango mkakati wa muda mrefu na unaotekelezeka utakao hakikisha kwamba, nchi yetu haindelei kuwa na wahamaji haramu.

3.2.7 Mapendekezo ya Jumla

KWA KUWA, Bunge linapotoa Maazimio kuhusu jambo mahsus, linafanya hivyo ili kuhakikisha tija iliyokusudiwa inafikiwa kwa ustawi wa nchi yetu;

NA KWA KUWA, tathmini ya Kamati inaonesha Serikali imetekeleza sehemu tu ya maazimio ya Bunge; na hivyo kusasababisha jambo ambalo limeazimiwa kubakia kama lilivyo au kuwa na athari zaidi kwa ustawi wa nchi,

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iongeze kasi ya utekelezaji wa maazimio yote yaliyotolewa na Bunge.

KWA KUWA, Maazimio ya Bunge yanatolewa kwa niaba ya wananchi,

NA KWA KUWA, Maazimio hayo yanalenga kutatua changamoto zilizobainika na kwamba, kuripoti utekelezaji wake mara kwa mara kutapelekea maazimio hayo kutekelezwa kwa ufanisi,

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Wizara zote zinazohusika na utekelezaji wa maazimio yote ya Bunge ziwasilishwe kwa Katibu wa Bunge Taarifa za Utekelezaji wake katika kila robo ya Mwaka wa Fedha.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

4.1 Shukrani

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi hii ya kuwasilisha Taarifa ya Mwaka ya Kamati kuhusu utekelezaji wa shughuli zake kwa kipindi cha Januari, 2022 hadi Februari, 2023. Ni imani ya Kamati kuwa fursa hii inayotokana na masharti ya Kanuni ya 136 (15), ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Juni, 2020 itasaidia kuliwezesha Bunge lako Tukufu kutekeleza wajibu wake wa kuisimamia Serikali ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, napenda pia kuchukua nafasi hii kuwashukuru Waziri wa Mambo ya Ndani Mhe. Eng. Hamad Masauni, (Mb), pamoja na Naibu Waziri wake Mhe. Jumanne Sagini (Mb) kwa ushirikiano walioutoa kwa Kamati katika kipindi ambacho Kamati imefanya kazi nao.

Vilevile, namshukuru Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa Mhe. Innocent Lugha Bashungwa, (Mb) na Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki Mhe. Dkt. Stagomena Laurence Tax (Mb), na Naibu Waziri wake Mhe.

Balozi Mbarouk Nassor Mbarouk (Mb) pamoja na watendaji wote wa Wizara hizo kwa ushirikiano waliouonesha katika kipindi chote ambacho Kamati imekuwa ikitekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, mwisho, lakini si kwa umuhimu, nawashukuru Watumishi wote wa Ofisi ya Bunge chini ya Uongozi wa Ndg. Nanelwa Mwihambi, *ndc*, Katibu wa Bunge kwa kuisaidia Kamati kutekeleza majukumu yake. Aidha, nawashukuru Mkurugenzi wa Kamati za Bunge Ndg. Athuman Hussein, *ndc* Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Gerald Magili, Makatibu wa Kamati Ndg. Omary Magwinza, Bi. Victoria Mizengo wakisaidiwa na Bi. Rehema Kimbe kwa kuratibu vema shughuli za Kamati kwa kipindi chote cha Mwaka mzima na hata kufanikisha kukamilika kwa taarifa hii kwa wakati.

4.2 Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa, Uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa

shughuli za Kamati, Maoni na Mapendekezo sasa naomba kutoa hoja kwamba Bunge sasa liipokee, kujadili na hatimaye kuikubali Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama pamoja na Maoni na Mapendekezo yaliyomo katika Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Vita R. Kawawa, Mb

MWENYEKITI

**KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE,
ULINZI NA USALAMA**

06 Februari, 2023